

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

28. An audientes comedias obsœnas, si non peccent mortaliter ratione periculi, peccent tamen peccato scandali, quatenus sua præsentia, & pecunia excitant bystriones ad recitandum? Et notatur nullum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

soluendo mercedem positivè sunt causa vt histriones viuunt in statu peccati mortalis, vt potè multorum criminum occasio, & affirmatiuam sententiam docet nonnullus Hieronymus Florentinus in sua *Comœdiorum conclus. 7.* per totam, cui adde Hurtadum de *Mendoza vol. 2. de Spe, & Charitate disp. 173. sect. 28. §. 367.* vbi probat peccare mortaliter eos omnes, qui pecuniam dant histrionibus pro pretio audiendi comœdias, quia qui dat pecuniam histrionibus, illos alit, & conseruat in statu peccati mortalis, in quo multis sunt scandalo, ergo peccant mortaliter; quia illis dant pecuniam. Respondet bullum in singulari esse causam, vt histrio alatur, quia quamvis ego comœdiam non audiam, illam audient alii. Contra hoc probatur non committi hoc peccatum auditibus vna, aut altera comœdia; at verò qui plures audiunt, non possunt hoc excusari, quia multis comœdiis repetitis accipit comœdus quantitatè pecuniæ sufficientem ad constituendam materiam grauem; & quidem singulorum pecuniæ per se grauer concurrunt ad histrionem alendum ad eius opulentiam, & luxuriam, sine quibus ille non ageret histrionem, ergo nullus potest dicere suam pecuniam non esse causam per se vt histrio perseueret in officio. Deinde possunt considerari duo genera spectatorum. Primum est eorum, qui confluunt in theatrum primi, alterum qui postremi. Primi omnes mortaliter peccant audita etiam vna comœdia tantum, quia ipsi sunt motiuum vt hic, & nunc fabula agatur. Comœdus enim sine sufficienti auditorio non ager fabulam, hoc autem sufficiens auditorium consistit primi, quando enim sunt satis multi, propter illos solos agatur fabula, quamvis nullus adsit alius, ergo omnes illi, qui sunt causa per se illius actionis, peccant mortaliter. Tandem probatur singulos peccare etiam postremi adueniant, quia histrio conspicuus auditorium integrum illo mouetur ad agendam fabulam hic & nunc, quam vult agere propter omnes illos, qui pecuniam soluerunt pro illa audienda, quia omnes illi collectivè accepti, sunt obiectum adequatum illius actionis, quæ tunc propter omnes exercetur: diuisivè autem accepti sunt omnes illi obiectum partiale illius actionis, & non obiectum per accidens, sed per se: singulorum enim pecuniam per se amat comœdus, ita vt fabulam sit acturus, ne vel semiargentum teneatur restituere. Imò ipse moram trahit in comœdia incipienda, quia vult aliorum, quos sperat aduenturos, pecuniam, propter quam vult etiam agere comœdiam. Itaque vilo integro auditorio vult propter integram illius pecuniam fabulam agere, cuius voluntatis obiectum formale est pecunia integri auditorij: & quamvis eam esset acturus coram concione minus frequenti, tamen illam ageret per illam voluntatem: ea autem voluntas per quâ hic & nunc eam agit, pendet p. r. se ab hac integra concione. Item singulorum pecunia per se iuvat ad sumptus histrionicos, ergo, & c. & hæc omnia docet Hurtadus *vbi supra* ex quibus patet omnes spectatores comœdiarum nostri temporis peccare mortaliter, quia ex eorum stipendiis aluntur tam pessimi homines, vt sunt comœdi.

2. Non desinam tamen hic adnotare negatiuam sententiam ex parte docere Nicolaum Baldellum in *disp. Theolog. tom. 1. lib. 3. disp. 18. num. 11.* vbi sic ait. Puto vniuersaliter peccare mortaliter omnes illos, qui scientes turpitudinem, & obsecritatem comœdiæ primi ad illam confluunt, quia reuera per ipsos est vt comœdia detur. Postquam verò sufficiens numerus iam confluit, & externo peccato histrionum iam est data sufficiens causa, non videtur ex hoc capite damnandus, si quis alius accedat, quia non amplius eos fouet in peccato, neque eorum pec-

Tom. VII.

cato dat causam, cum hoc vtrumque sufficienter sit præstitum iam ab aliis. Ita Baldell. & ante illum Turrian. in *summ. p. 1 c. 28. dub. 8.*

RESOL. XXVIII.

An audientes comœdiæ obsecras, si non peccent mortaliter ratione periculi peccent tamen peccato scandalosi, quatenus sua presentia, & pecunia excitant histriones ad recitandum?

Et notatur nullum posse absque peccato scandalosi alioquinuitate ad comœdias vel amatorias, vel quibus inhonestæ choreæ, & cantilene inseruntur. &c. Ex p. 11. tr. 5. & Misc. 5. Ref. 52.

§. 1. **A**libi pro parte affirmatiua adduxi P. Baldellum, & P. Hurtadum, quibus nunc addo me citato Franciscum Bricchium in *promptuario Confessariorum part. 2. cap. 20.* Sed per litteras à multis rogatus fui, cum calus quotidie accideret, vt si Auctores contrarium sentientes haberem, palam facerem: libenter itaque eis assentior. Ideò primò adducam contra suprascriptos duos alios committiones ex eadem Societate Iesulicæ itaque asserit P. Bardi in *select. l. 9. q. 2. sect. 15. n. 5.* Spectatores possunt dupliciter se gerere in hac re. Primò possunt se habere antecedenter, in quantum conueniunt cum Histrionibus, eisque promittunt accedere ad Comœdias, eisque proportionatam soluere mercedem, & hoc vt ipsi Histriones securitatem aliquam de lucro habentes alliciantur ad Comœdias recitandas, aliàs non recitaturi; & hos spectatores indubitatum est peccare mortaliter fouentes animum Histrionum ad repræsèntandas illas turpes actiones, & ad loquendum verba turpia inducentia ad amorem inhonestum. Secundò, possunt spectatores se habere concomitanter, seu subsequenter, quatenus iam inueniunt Histriones paratos ad recitandum, ita vt etiam si spectatores huius secundi generis non adessent, adhuc recitarentur Comœdiæ, & hi possunt excusari à peccato, quia non habent influxum in recitationem illam: cæterum hoc speculativè videtur certum, practicè tamen res est valde periculosa, quoniam multitudo cõsuetudinem esse potest motiuum excitans Histriones, vel ad perseuerandum in eodè loco ob maius lucrum, quod reportat vel recedentes ad iterum redeundum ad eundè locum, in quo experti sunt placere recitationes istas, & ipsos lucrari. Ita Bardi.

2. Sed magis amplè, & benignè tractat difficultatem P. Ferrantinus de *Scandalo disp. 1. quest. 64. num. 36. cum seq.* vbi sic asserit: Hurtadus existimat peccare scandalosi graui eos omnes, qui pecuniam dant Histrionibus pro pretio audiendæ Comœdiæ. Quia inter comœdum, & spectatorem inicit pactum, vt fabula pro pecunia agatur. Verùm hæc opinio licet pia, & tutior, videri tamen possit alicui satis scrupulosa, ac rigida: & idè si fieri potest, curandum est, vt tales pecuniam tribuentes Histrionibus, à peccato mortali excusentur. Dico igitur tertio, probabile esse quod dantes pecuniam Histrionibus non peccent mortaliter ex hoc capite præcisè, quod inicit pactum cum illis. Et probatur, quia verè pactum non inicit eodem modo, quo ipsi explicat Hurtadus, sed alio longè diuerso: & ita dicendum est, ne proximus, cum possit præsumi bonus in suo actu, præsumatur malus. Potest autem pactum huiusmodi intelligi quod fiat ex suppositione, & sub conditione: v. g. ex suppositione, quod acturi sitis fabulam, ad quam determinati estis: seu stante hac conditione, quod fabula peragatur, quam agere intenditis, do vobis pecuniam, vt concedatis mihi locum in aula. Hoc

FF 3 autem

Alibi signantur in Re. præceterita ad lin. 6. & vers. Sed difficultas.

autem pactum non continet peccatum mortale, sicuti cum hospites inuitant transeuntes ex suppositione, quod alibi cenaturi sint, & sicut aliquis ex urbanitate inuitat amicum ad cenandum potius secum in die ieiunij, quam alibi, ex suppositione, quod iam sit determinatus ad cenandum, & cenam alibi inueniet, &c. ergo: Id etiam confirmari potest ex doctrina Sanchez tom. 1. Decal. cap. 7. num. 16. Hæc omnia. Pater Ferrantinus, *ubi supra*.

Notandum est etiam hic Primò, Hurtadum etiam docere, nullum posse absque scandali peccato alios inuitare ad Comœdias, vel amatorias, vel quibus inhonestæ Chortæ, & cantilenæ inferuntur; cum spectaculum, illud sit valde periculosum, nullusque scit quantum periculi alius subeat. Excipit illos, qui rectè norunt amicum, quem inuitant in nullum adduci periculum: Item eos, qui non rogant amicum, sed illi proponunt, utrum velit ire ad comœdiam, ita ut facile sine rubore, aut alio incommodo possit illam recusare. Sed de hac secunda exceptione habet aliquam difficultatem P. Ferrantinus num. 34. & ideo distinguendum putat, vide illum, ego tamen periculosa hanc inuitationem existimo.

RESOL. XXIX.

An Magistratus permittendo recitationem comœdiarum peccent mortaliter? Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 82.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Hurtadus de Mendoza vol. 2. de spe, & charitate, disput. 173. sect. 29. §. 377. & ratio est, quia, ut docet D. Th. in 4. dist. 33. q. 2. art. 2. malum publicum non potest permitti, nisi ut per illud vitetur aliud, quod sine illo vitari non potest: sed comœdiæ sunt malum publicum, per quod nullum aliud detinet vitari, sed potius multa accrescunt de nouo, ergo comœdiarum permissio est per se illicita. Furta enim, detractiones, rixæ, lasciuia, &c. potius ex permissione comœdiarum multiplicantur, quam vitantur, ut experientia miserabilis demonstrat, recognosce Hurtadum loco citato.

2. Verùm his non obstantibus negatiuæ sententiæ adhaeret Nicolaus Baldellus in disp. Theolog. tom. 1. lib. 3. disp. 18. num. 13. vbi ita asserit. Quoad Magistratus & Principes, ad quos spectat prohibere, vel permittere huiusmodi comœdias, primò certum est, quod peccent mortaliter, si illa fieri mandent, quia non potest aliquis licitè mandare, quod alius non potest licitè exequi. Secundò mortaliter peccant si auctoritatem iis præsentent, easque approbent, vel aliter histriones in peccato foueant. Tertio non videntur tamen peccare, si pro aliquo tempore ad vitandam in populo maiorem licentiam histriones, & histrionum spectatores non puniant, quia permissio, quæ solùm sit non puniendo, non autem approbando licita est, si fiat ex causa, etiam si alioqui sit de re illicita, ut si fiat, v. g. ad vitandum maius malum, & appellatur permissio comparatiua, vel tolerantia; ut notat glol. in c. omnis, dist. 3. & illius multa habentur exempla in iure: ut v. g. quod permittantur commensationes immoderate pro Dominica Quinquagesimæ, & diebus sequentibus, c. denique, dist. 4. & quod ad euitandam occasionem vxoris permittatur maritus adulterati cum altera, cap. si quod verius 33. quest. 2. & similes. Neque illud quod hoc modo permittitur, potest dici, quod approbetur, cap. retrices 32. qu. 4. cum aliud sit non punire, & aliud approbare. Huc vsque Baldellus, qui pro hac senten-

tia citat Nauarum consil. 3. de Indis num. 2. lib. 5.

RESOL. XXX.

An aliquando quis non teneatur salutare inimicum, & possit ei mortem desiderare? Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 89.

§. 1. **Q**uoad primum, certum est interdum per se esse peccatū non salutare inimicum, scilicet obligatione, ait Hurtadus de Mendoza de spe & charit. vol. 2. disput. 153. sect. 4. §. 64. saluo primo parentem, aut Prælatum, aut iudicem, qui non iniuriam, sed in peccatam iustam non salutat inimicum. Secundò saluo eos, qui sine graui incommodo honoris non possent hostem salutare, quia salutato reuerget in infamiam, hoc tamen est peccatum. Tertio saluo eum, qui infamem accepit iniuriam, cuius aestimatio digna petit austeriorem vultum, atque tristitorem, qualis esset qui a pellatus fuisset sodomita, fur, Iudæus, aut quid simile enorme, tunc enim prudenter censetur negatio salutationis oriri non ex odio, sed ex dolore iusto, & ingenti acerbitate, que iuste adimit vrbanitatis argumenta omnibus eiusdem conditionis hominibus communia, item esse multis argumento eum parui aestimasse tam acerbum iniuriam. Quarto saluantur qui ita simulant distractionem, aut oculorum hebetudinem, ut prouideatur iudicetur salutationem omnifam non ex memoria inimicitia, sed ex alio capite. Tandem qui vidit tres, aut quatuor amicos, quos familiariter alloquitur capite tecto, nec salutato, tunc licet inimicum non saluet, nec alloquatur, non peccat contra urbanitatem, quia illa allocutio licet vni dumtaxat dirigatur, censetur saluatio omnium sociorum tunc concomitantium. Ita Hurtadus.

2. Qui etiam §. 48. notat nos nihil mali desiderare posse inimico, nisi sit aptum ut ad vitandam iora ipsius mala, vel neccita, quæ alia ratione vitari non possunt. Etenim possum ego desiderare ut Deus illi mortem maturet, nisi sit in frugem meliorem recipiendus, quia id est desiderare illi bonum. Item si inimicus iniuste est me vexaturus, ego possum desiderare, & orare, ut Deus eum è viuis tollat, si aliter inferenda mala vitari non possunt. Huc vsque Hurtadus; sed hæc in praxi ratione nostræ de prauitate irascibilis non videntur consulenda.

RESOL. XXXI.

An quis teneatur alloqui, salutare, resalutare, & familiaritatem cum inimico habere, vel alia signa amicitia ei ostendere, si ille has omnia præceterit? Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. Ref. 62.

§. 1. **C**irca præsentem quæstionem, vide Maldellum in 2.2. quest. 25. artic. 9. Azor. p. 2. lib. 12. cap. 3. quest. 5. & seq. Coninch de spe, p. 2. & charitate, disput. 24. dub. 6. num. 89. & seq. Valent. tom. 3. disp. 3. q. 3. punct. 2. Banez in 2.2. q. 25. art. 9. dub. 3. Nauarr. cap. 14. num. 15. Layman in Theol. mor. lib. 2. tr. 3. cap. 4. num. 2. Solutio in 2.2. quest. 25. art. 9. concl. 2. Reginald. tom. 2. lib. 17. cap. 12. sect. 2. num. 123. & seq. Filluc. tom. 2. tract. 28. c. 1. num. 19. Fernandez in exam. Theol. mor. p. 1. c. 3. §. 7. num. 1. Villalobos in som. tom. 2. tract. 3. diff. 6. nu. 4. Homobon. de exam. Eccl. p. 1. tr. 6. cap. 25. quest. 114. Maldellum in sum. tom. 1. tract. 11. cap. 5. num. 33. Ledesma